

Apustuļa Pāvila 1. vēstule Korintiešiem 14:34-35 eksegēze

Dace Balode, Dr. Theol.

„34 Sievietes sapulcēs lai klusē, jo nav atļauts viņām runāt, bet lai viņas paklausa, kā to likums saka. 35 Bet ja viņas grib ko mācīties, lai izjautā mājās savus vīrus, jo neklājas sievietei runāt sapulcē.”

1. Kor 14,34-35 ir viena no visbiežāk pieminētajām rakstu vietām, runājot par sieviešu lomu pirmkristīgajā draudzē. Tomēr domas dalās, kā šie panti būtu interpretējami un kāda ir to nozīme mūsdienu kristīgo draudžu dzīvei. Galvenokārt divu iemeslu dēļ šo pantu skaidrojums nav vienkāršs - vispirms aizliegumam runāt sievietei draudzes sanāksmēs stāv pretī skaidrs norādījums, ka sievietes draudzes sapulcēs ir runājušas šajā pašā Pāvila vēstulē – proti, 11,2-16 runā par sievietēm pravietēm un viņu publisko uzstāšanos draudzē; otrkārt, šie panti radušies sabiedrībā, kur sievietes loma publiskā telpā atšķīrās no tās, ko sieviete ieņem mūsdienu Eiropas sabiedrībā, kas liek jautāt, vai šie panti jālasa kā visām kultūrām un laikmetiem atbilstošs likums.

Teksta recepcija mūsdienu pētniecībā

Pateicoties tam, ka šo pantu interpretācija ir diskutējama, radušās arī dažādas interpretācijas, kuru galvenos virzienus ir vērts pieminēt:

1. Daži pētnieki uzskata, ka 11,5, kur pieminēta sievietes pravietošana, ir runāts par mājas sapulcēm, kas paredzētas tikai mājas saimei, nevis visas draudzes sapulcēm, kurās tad nu sievietēm būtu bijis aizliegts runāt Pāvila draudzēs. Tomēr šāds arguments neiztur kritiku, jo, Pāvils šajās nodaļās 11.-14. runā par visas draudzes sapulcēšanos un beigu beigās pravietošana 14,4 ir domāta draudzes celšanai, tātad šai pravietošanai arī jānotiek draudzē. Bez tam, Pāvils diez vai būtu informēts un diez vai viņu tik ļoti interesētu tas, vai sievietes privātajā lūgšanā ir apsegušas galvu vai nē.¹
2. Vēl pastāv viedoklis, ka Pāvils tikai negribīgi ir piecietis sieviešu

¹ Skatīt pētniecības pārskatu Lang, Friedrich, Die Briefe an die Korinther, NTD 7, Göttingen, Zürich, 1986, 200; Wolff, Christian, Der erste Brief des Paulus an die Korinther, Leipzig, 1996, 342-345.

pravietošanu draudzes sapulcēs, 11. nodaļa neizsaka viņa īstos uzskatus, un nu 14 nodaļā beidzot ir pateikts, ko viņš īstenībā domā.² Arī tāds uzskats ir atspēkojams, jo nav izskaidrojams, kādēļ gan, ja jau Pāvils tik un tā vēršas pret sieviešu publisku sludināšanu draudzē, viņš nepasaka to uzreiz, bet gan dod pat norādījumus, kā viņaprāt, tai būtu jānotiek.

3. Ļoti bieži mēģināts harmonizēt izteikumus abās nodaļās, dodot grieķu vārdam "*lalein*" īpašu interpretāciju. Vārds "*lalein*" nozīmē grieķu valodā vienkārši "runāt". Daudzi pētnieki nu saredz, ka te šis vārds attiecas uz traucējošu runāšanu vai jautāšanu dievkalpojuma norisei pa vidu, kas rada zināmu haosu draudzes sapulces norisē. Tādēļ Pāvils mēģinot to novērst, aizliedz šo "diskutēšanu", ar šo aizliegumu tomēr nenoraidot vispār sievietes uzstāšanos draudzes sapulcē. Šis ir vienīgais veids, kā var mēģināt harmonizēt izteikumus abās nodaļās, tomēr arī šis skaidrojums nav pilnībā apmierinošs, jo tekstā pašā nekur neparādās norādes, ka te "*lalein*" būtu attiecināts uz kādu noteiktu runāšanas veidu.

3

4. Viena no iespējām, kā atrisināt spriedzi starp abām nodaļām ir pieņemt, ka 14,34-35 nav paša Pāvila rakstīts, bet gan šie vārdi ir nākuši no vēlāka teksta interpretētāja ap 1. gs. beigām, kad izmainījās situācija draudzē, un sievietes loma tajā samazinājās.⁴ Tāds papildinājums nebūtu nekas īpašs, agrīnie pārrakstītāji izturējās diezgan brīvi pret pārrakstāmo tekstu, lai arī visumā tie ir bijuši uzticami tai teksta versijai, kas tiem bijusi pieejama. Tomēr tekstos bieži ir sastopami dažādi gramatiski un teoloģiski uzlabojumi, tādēļ arī šāds teksta papildinājums atbilstoši aktuālajai draudzes praksei, nebūtu nekāds brīnums. Saskaņā ar Volgangu Šrāgi (*Wolfgang Schrage*) ir vēl arī citi argumenti, kas liek domāt, ka 14. nodaļā mēs atrodam vēlāku interpolāciju – tātad, kāds no Pāvila vēstuļu pārrakstītājiem ir pielicis šo aizliegumu klāt:

a. Vispirms atsevišķos agrīnajos rokrakstos 34-35 panti pievienoti

² Skatīt pētniecības pārskatu Lang, Friedrich, *Die Briefe an die Korinther*, NTD 7, Göttingen, Zürich, 1986, 200. Wolff, Christian, *Der erste Brief des Paulus an die Korinther*, Leipzig, 1996, 342-345.

³ Skatīt pētniecības pārskatu Lang, Friedrich, *Die Briefe an die Korinther*, NTD 7, Göttingen, Zürich, 1986, 200. Wolff, Christian, *Der erste Brief des Paulus an die Korinther*, Leipzig, 1996, 342-345.

⁴ Schrage, Wolfgang, *Der erste Brief an die Korinther*, EKKVII/3, Zürich, Neukirchen – Vluyn, 1999, 484f.

tikai pēc 40. panta. Tāda mainīta pantu kārtība varētu norādīt, ka sākotnēji šie panti nav bijuši iekļauti teksta plūjumā, bet gan bijuši pierakstīti klāt lapas malā, un pārrakstītāji varēja šo piezīmi tekstā ievietot dažādās vietās.⁵

b. Lūkojoties uz domu gājiena attīstību, sākot no 14. nodaļas 26. panta, kur Pāvils savēl kopā visu, ko ir mācījis sākot no 12. nodaļas, jāsecina, ka 33b-35 panti pārtrauc šo domu gājienu. 12.-14. nodaļā Pāvils ir runājis par mēlēs jeb valodās runāšanu un tās vietu un nozīmi draudzē un īpaši salīdzinājis to ar pravietošanas lielo nozīmi draudzes sapulcēs, bet 34.-35. pantā, tātad it kā kopsavilkumā, šīs tēmas vispār netiek pieminētas.⁶ Arī aplūkojot blakus esošos pantus, var redzēt, ka 34.-35. iztraucē iekšējo loģiku. Saistība starp 35. un 36. pantu nav saprotama, ja šie panti oriģināltekstā tiešām atrastos blakus viens otram. Teikumam „nav labi sievietei runāt draudzē”, ir maz sakara ar tam sekojošo retorisko jautājumu „vai Dieva vārds no jums ir izgājis”? Turpretī 36. Panti bez problēmām saistās ar 33. pantu.⁷

c. Visbeidzot 34.-35. pantā parādās Pāvilam neraksturīgi termini. Pāvils nekur neatsaucas uz Veco Derību ar ievadformulu „kā arī likums saka”, arī „*eperotao*” - „jautāt” Pāvila vēstulēs parādās tikai citātā Rom 10,20; tāpat Pāvilam neraksturīgi ir termini „*epitrepo*” („atļaut”, vēl tikai 1. Kor 16,7) un „*aischros*” („nepiedienīgi”) 1. Kor 11,6 gan šis termins ir lietots kontekstā ar sievietes galvas segu, tomēr tur tas tiek lietots, lai izturēšanos sievietes sludināšanas laikā koriģētu, nevis, lai to aizliegtu.⁸ Visas šīs pazīmes liek secināt, ka 34.-35. panti nav Pāvila paša sarakstīti, bet gan ir vēlāks papildinājums Pāvila rakstītajam tekstam.

5. Pie dažādajām teksta interpretācijām vēl jāpiemin Latvijā tik populārais

⁵ Schrage, Wolfgang, Der erste Brief an die Korinther, EKKVII/3, Zürich, Neukirchen – Vluyn, 1999, 482.

⁶ Schrage, Wolfgang, Der erste Brief an die Korinther, EKKVII/3, Zürich, Neukirchen – Vluyn, 1999, 483f.

⁷ Schrage, Wolfgang, Der erste Brief an die Korinther, EKKVII/3, Zürich, Neukirchen – Vluyn, 1999, 482f.

⁸ Schrage, Wolfgang, Der erste Brief an die Korinther, EKKVII/3, Zürich, Neukirchen – Vluyn, 1999, 484.

Viljama Bārklija Jaunās Derības komentārs. Kā konservatīvs autors, viņš uzskata, ka šie panti ir paša Pāvila sarakstīti. Viņš nejautā arī par atšķirībām starp 11. un 14. nodaļu, bet uzsver apkārtējās vides fonu, kurā veidojās draudzes. Tur viņš gan grieķu, gan jūdu vidē atrod uzskatus, kas noraida sievietes publisku uzstāšanos, vai vispār sarunāšanos ar sievieti publiskā telpā un vispār pēc viņa domām apkārtējā vidē pārsvarā tika uzsvērts, ka sievietei labāk ir klusēt. 34.-35. pantā Bārklijs saskata Pāvila pamācību, kas izriet no šiem apkārtējās vides uzskatiem. Pēc viņa domām Pāvils galvenokārt grib panākt to, lai draudzes no apkārtējiem netiek uztvertas pārāk pārdrošas, un tādēļ arī viņš raksta šo pamācību. Viljams Bārklijs brīdina, ka ir bīstami šos pantus interpretēt bez šī vēsturiskā fona, kā universālu baznīcas noteikumu.⁹

6. Visbeidzot pie dažādajiem interpretācijas virzieniem jāpiemin feministiskā eksegēze. Tajā ir sastopami ļoti dažādi virzieni, kā interpretēt šo rakstu vietu, tādēļ nevar īsti runāt par vienotu viedokli šajā eksegēzē. Tomēr ir vērts pieminēt divus spilgtus piemērus feministiskajai pieejai.

Elizabete Šislere Fjorenca uzskata, ka šie panti ir Pāvila paša sarakstīti. Aizliegums runāt tomēr attiecoties tikai uz precētajām sievietēm, kurām tad jābūt mājās. Šī norādījuma fonā ir problēma, ka rakstu skaidrošanas vai pravietošanas laikā viņas jautāja citām sievietēm, vai arī norādīja uz viņu vīru kļūdām draudzē. Tādēļ Pāvils vēlas šīs precētās sievas apvaldīt, pie tam viņš galvenokārt grib panākt ne tik daudz sievietes pakļaušanos, cik kārtību kristīgajā draudzē.¹⁰

Radikālāku uzskatu pārstāv Marija Krīzemanē. Viņa uzskata, ka šis teksts pieder pie tiem Jaunās Derības tekstiem, kas neglābjami ir naidīgs iepretī sievietēm. Tie vēlas apgriezt to kārtību, kas ir realitātē, kur sievietes draudzē spēlē lielu lomu. Pēc viņas domām šie teksti kā Kanona teksti ir ļoti problemātiski, jo negatīvi iespaido attieksmi pret sievietēm draudzē. Tādēļ pēc viņas domām šādiem tekstiem Bībeles izdevumā būtu jāpieliek klāt piezīme, kas norādītu par šo tekstu sekundāro izcelsmi un tādējādi arī uz to mazāk

⁹ Barkli, Viljam, Tolkovanije Poslanij k korinfjanam, 1981, 150. Līdzīgi uzskata arī cits konservatīvs autors, kura komentārs Latvijā pieejams krievu valodā Boor, Verner de, Pervoje poslanije k Korinfjanam, Korntal, 1989, 262-264.

¹⁰ Schüssler Fiorenza, Elisabeth, In Memory of Her. A Feminist Theological Reconstruction of Christian Origins, London 1983, 230-233.

nozīmīgo raksturu.¹¹

Vēsturiskā interpretācija

Jāpievērš uzmanība atsevišķām teksta daļām. Teologu vidū domas ir dalījušās, vai pie iesprauduma pieder teksts 33b "Kā visās svēto draudzēs", vai šis iespraudums sākas tikai ar 34. pantu, ar vārdiem "sievietes sapulcēs lai klusē". 1965. gada latviešu tulkojuma izdevumā 33. panta noslēgums ir pielikts jau pie 34. panta. Citādi tas ir jaunajā 2009. gadā iznākušajā Jaunās Derības tulkojumā. No šī iedalījuma atkarīgs, vai aizliegumam ir šis priekšnoteikums, ka visās draudzēs ir tāda kārtība. Tomēr tas, ka 34.-35. pantu teksts dažos rokrakstos ir ievietots aiz 40. pantā teiktā, liek norobežot šo tekstu, sākot ar 34. pantu.

"Sievietes sapulcēs lai klusē, jo nav atļauts sievietei runāt". Te nav precizēts, vai šis aizliegums attiecas uz precētajām, vai visām sievietēm draudzē. No pamācības 35. pantā, kas liek jautāt un mācīties no vīriem mājās, patiešām varētu šķist, ka runa ir tikai par tām sievietēm, kurām tāda iespēja varētu būt, tātad precētajām. Tomēr arī ne visām precētajām būtu bijusi iespēja "jautāt vīriem mājās", jo laulībās, kur vīrs nepiederēja kristīgajai draudzei, vīrs nebūtu varējis kalpot kā atbildētājs šiem jautājumiem. Tādēļ pamudinājums "jautāt vīriem" neaptver visu grupu, uz kuru šis aizliegums var attiekties, un tādēļ visticamākais tomēr runa ir par sievietēm vispār, uz ko norāda tas, ka šajā pantā sievietes nav īpaši specifizētas. Sievietēm sapulcēs tiek pavēlēts klusēt. Vārds "*ekklēsia*", kas šeit ir lietots, var apzīmēt draudzi kā kopienu un arī šīs kopienas sapulcēšanos. Šajā gadījumā kontekstam atbilstošāks ir otrs tulkojums – tikai sapulcēs ir iespēja runāt. Par vārdu "*lalein*" - "runāt" pētnieki ir lauzuši šķēpus, uz ko šis vārds attiecas: runāšana pa vidu, pārmērīga jautāšana, plāpāšana, runāšana mēlēs, pravietošanas izvērtēšana. Tomēr visticamākais tas ir pilnīgs publiskas runas aizliegums, jo "labais tonis", saskaņā ar šo pamācību, būtu sievietei klusēt

¹¹ Crüsemann, Marlene, Unrettbar frauenfeindlich: Der Kampf um das Wort von Frauen in 1 Kor 14,(33b)34-35 im Spiegel antijudaistischer Elemente der Auslegung, in: L. Schottroff, M.-T. Wacker [Hrsg.], Von der Wurzel getragen. Christlich-feministische Exegese in Auseinandersetzung mit Antijudaismus, Leiden – New York – Köln, 1996, 199-223

draudzē, tātad te nav runa par kādu specifisku runas veidu, bet gan par runāšanu vispār.¹²

“bet lai viņas paklausa, kā to likums saka”. Grieķu “*hypotassesthai*”, kas latviski tulkojams “jāpakļaujas” “lai pakļaujas” nav tuvāk paskaidrots. Šī ir vienīgā vieta JD, kur nav norādīts tas, kuram būtu jāpaklausa. Laikam kā trūkumu to izjutis kāds no pārrakstītājiem, tādēļ vienā no nozīmīgākajiem rokrakstiem te pievienots vārds “vīriem” - “jābūt paklausīgām vīriem”.¹³ Tomēr ticamāk te ir runa par pakļaušanos draudzes sapulcei un nevis par kārtību mājās, jo šīs pamācības autors grib noteikt tieši publisko telpu. Tā nu šī pakļaušanās ir pretstats runāšanai publiskā telpā. Paklausīgais ir kluss un klausās.¹⁴ Latviešu Bībeles tulkojumos grieķu “*nomos*” ir tulkots kā bauslība, tādējādi ar to ir saprasta Vecās Derības likuma daļa – Tora.¹⁵ Tomēr nav tādas vietas, kur Vecajā Derībā būtu izteikta prasība sievietei pakļauties vīram. Senbaznīcā šo pantu sasaistīja ar 1. Moz 3,16 “...tev būs kārot pēc sava vīra, un viņam būs valdīt pār tevi”. Šajā pantā gan nav runa ne par paklausību, ne arī par klusēšanu, tādēļ diez vai uz šo Vecās Derības pantu atsaucas izteikums “kā arī likums saka”. Ar “*nomos*” var arī tikt apzīmēta vispārpieņemta kārtība, “dabiskais likums”. Tas nozīmētu to, ka pamācības autors atsaucas uz šādu vispārpieņemto ētisku likumu, varbūt arī ar to domājot jūdu likumu, ko helēnistiskajā jūdaismā, t.i. arī 1. gs. jūdaismā, interpretēja arī kā dabisko likumu.¹⁶

“Bet, ja viņas grib ko mācīties, lai izjautā mājās savus vīrus” Acīmredzot, pirmām kārtām, pamācības autors runā par precētajām, kristīgu vīru sievietēm. Ko darīt sievietēm, kas nebija precējušās, vai kuru vīri nebija kristieši, nav paskaidrots. Droši vien svarīgais ir princips, ka sievietes mācīšanās notiek mājās. Vārds “*manthano*” grieķu pasaulē varēja nozīmēt no aroda apgūšanas līdz dzīves pieredzes gūšanai. Arvien vairāk tas grieķu filozofijas rakstos saistīts ar cilvēka intelektuālo un racionālo darbību.¹⁷ Iepretī tam jūdaismā,

¹² Schrage, Wolfgang, Der erste Brief an die Korinther, EKKVII/3, Zürich, Neukirchen – Vluyn, 1999, 489.

¹³ Aleksandrijas kodeksā (Codex Alexandrinus A), kas tiek datēts ar 4. - 5. gs.

¹⁴ Schrage, Wolfgang, Der erste Brief an die Korinther, EKKVII/3, Zürich, Neukirchen – Vluyn, 1999, 490.

¹⁵ 1965. gada revidētais izdevums 1. Kor 14,34 “...bet jābūt paklausīgām, kā arī bauslība nosaka” Jaunā Derība, LBB, 2007. 1. Kor 14,34 “...lai viņas paliek bauslības noteiktajā paklausībā”.

¹⁶ Schrage, Wolfgang, Der erste Brief an die Korinther, EKKVII/3, Zürich, Neukirchen – Vluyn, 1999, 491.

¹⁷ Kittel, Gerhard (Hrsg.), Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament, Stuttgart, 1935, 399-400.

Vecās Derības grieķu tulkojumos šis vārds lietots, lai izteiktu kādu nozīmīgu daļu cilvēka Dieva atziņā. Mācīšanās bieži ir saistīta ar Dieva atklāsmi, tā ir daļa no Dieva gribas atzišanas un arī tas pildīšanas (piemēram, izteikumi "mācīties paklausību" 5 Moz 14,23; 17,19 u.c.). Šajā ziņā tā attiecas uz visu cilvēka dzīvi. Tā saistās arī ar Dievu kā skolotāju, kurš var mācīt visu to, kāda pēc Dieva gribas ir jābūt cilvēka dzīvei, ko Vecā Derība savēl kopā ar vārdu "ceļš", tā var mācīties Dieva, vai arī Dieva tautas ceļus (piemēram, Jer 12,16).¹⁸ Rabīnistiskajā jūdaismā "mācīšanās" gandrīz vienmēr ir saistīta ar Rakstu studēšanu, ar mērķi atzīt Dieva gribu un tad to pildīt. Tomēr te šī mācīšanās ir uztverta daudz vairāk kā intelektuāla darbība, iepretī Vecās Derības pieejai, kur tā ir drīzāk dzīves pieredzes uzkrāšana.¹⁹ Interesanti, ka Jaunajā Derībā Rakstu mācīšanās nav tā, kas padara par mācekli (lai arī abos gadījumos arī grieķu valodā lietots tās pašas saknes vārds), kā tas ir rabīnistiskajā jūdaismā. Kristietībā mācekļība ir saistīta ar sekošanu Jēzum kā personai – kura dzīvē un vārdos īstenojas Dieva valstība (skat. Mt 11,29; 24,32; Ef 4,20).²⁰

1. Kor 14,35 latviešu tulkojuma 1965. gada revidētajā tekstā grieķu "*manthano*" - "mācīties" tulkots ar "zināt". Droši vien tulkotājs pieņēmis interpretāciju, ka sieviešu runāšana sapulcēs ir bijusi jautāšana, un tādēļ par nesaprasto, kas noticis sapulcē, viņa var uzzināt mājās. Tomēr te runa ir par mācīšanos, kas nozīmē, ka ar šo norādījumu vieta, kur sievietes, mācās ir pārceļta no draudzes sapulces uz mājām. Ja šie panti būtu Pāvila paša sarakstīti, tad iespējams "mācīšanās" varētu būt saistīta ar pravietošanu draudzē, jo saskaņā ar 31. pantu: "... jūs pēc kārtas varat visi pravietot, lai visiem būtu pamācība un pamudinājums." Pravietošana tāpat ir mācības avots. Tādā gadījumā sievietes runāšana draudzē varētu būt saistīta ar pravietošanas izvērtēšanu, par ko Pāvils runā 14. nodaļas noslēgumā (14,29).²¹ Tomēr, ja šie vārdi nav no paša Pāvila, tad mācīšanās nozīme varētu būt plašāka. Var būt, ka kristīgajā draudzē šī mācīšanās saistīta ar visu to, kas notiek pirmkristīgajā dievkalpojumā – gan ar pravietošanu, gan arī Rakstu skaidrošanu, arī apustuļu

¹⁸ Kittel, Gerhard (Hrsg.), Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament, Stuttgart, 1935, 402-403.

¹⁹ Kittel, Gerhard (Hrsg.), Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament, Stuttgart, 1935, 403-406.

²⁰ Kittel, Gerhard (Hrsg.), Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament, Stuttgart, 1935, 408.

²¹ Wolff, Christian, Der erste Brief des Paulus an die Korinther, Berlin, 1996, 346.

vēstuļu nolasīšanu un diskusiju, visu, kas var dot dziļāku Dieva gribas izpratni, Vecās Derības vārdiem runājot, mācīt Dieva ceļu. Dieva ceļu, kas atklājies Kristū.

Ar pamācību "jautāt mājās" aizliegums tiek vēl saasināts – ne tikai runāšana, bet arī mācīšanās draudzes sapulcē pēc pamācītāja domām sievietei nav pieņemama. Jūdu rabīnu tekstos – Mišnā, kuras tradīcijas iet atpakaļ uz 1. gs. atrodama noraidoša attieksme pret Toras mācīšanu sievietēm, te atšķirībā no pilnīga mācīšanās aizlieguma ir tomēr pieņemts, ka sievietei ir iespēja mācīties. Tas arī atbilst lomai sadalījumam antīkajā pasaulē starp vīrieti un sievieti, starp publisko un privāto. Privātajā sfērā, tātad, ierobežojumi attiecībā uz runāšanu un mācīšanos kristīgajā draudzē netiek paredzēti. Tomēr šie vārdi ne tikai runāšanas ziņā, bet arī mācekļības ziņā sievieti un vīrieti nenostāda uz vienas bāzes.

"jo neklājas sievietei runāt sapulcē." Grieķiski lietots vārds "*aischros*" - apkaunojošs, nepieklājīgs. Ar šiem vārdiem atkārtots aizliegums runāt. Te ieskanas norāde uz ļoti izplatītu kārtību antīkajā pasaulē. Grieķu populārais rakstnieks Plutarhs (45-125.g. m.ē.) savā rakstā "Laulības priekšraksti" raksta:

"Teano ļāva saskatīt savu roku, kad viņa apmeta mēteli. Kad kāds teica: "Roka ir skaista", viņa atbildēja: "Bet ne publiski". Ne tikai roka, bet arī tikumīgas sievas runa nedrīkst būt publiska, un viņai jākautrējas par balsi kā par atkailināšanos, un tā jāšargā **ārpuse**. Jo, kad viņa runā, tad var redzēt viņas kaislību, raksturu un noskaņojumu. ... sievietei paredzēts palikt mājās un klusēt. Viņa var runāt tikai ar vīru un caur vīru..."²² Šis Plutarha citāts raksturo attieksmi grieķu pasaulē pret sievietes publisko runu.

Jūdaisma sinagogās gan nebija tiešs aizliegums sievietei runāt, tomēr sievietes parasti klusējot klausījās.²³ Tai pat laikā ir atrasti epigrāfi, kas parāda, ka sievietes ir bijušas sinagogas vadībā, kas varētu nozīmēt, ka viņas ir vadījušas arī sinagogas dievkalpojumus. Piemēram, kādā 2. gs. m.ē. epigrāfā no Smirnas (Mazāzijas Rietumos) rakstīts: Rufina, jūdiete, sinagogas vadītāja (grieķiski

²² Plutarhs, "Laulības priekšraksti" 31§-32§, citēts pēc Plurch's Werke, Band 20: Moralische Schriften 1, Stuttgart : Metzler, 1828, 410.

²³ Lang, Friedrich, Die Briefe an die Korinther, NTD 7, Göttingen, Zürich, 1986, 199.

"archisynagogos"), šo kapu ierīkoja saviem brīvlaistajiem vergiem un vergiem, kas uzauga viņas namā."²⁴ Šis uzraksts uz kapakmeņa parāda ne tikai to, ka Rufina ir bijusi sinagogas vadītāja, bet viņai ir bijis pašai savs īpašums (vismaz šis iegādātais zemes gabals kapiem), tomēr droši vien viņa ir bijusi visai turīga sieviete, ja jau viņai piederējuši vergi, un viņa ir bijusi arī sava nama galva, jo epigrāfs neatsaucas ne uz tās vīru ne dēliem, kā bieži sievietes tika apzīmētas. Rufina nav bijusi vienīgā sieviete sinagogas vadībā, vismaz vēl divi epigrāfi liecina, ka ir bijušas vēl sievietes šajos amatos. "Te atdusās Sofija no Gortinas, Kisamas sinagogas vadītāja un vecākā. Šis taisnās mūžīgai piemiņai. Amen." (šis epigrāfs no Krētas varētu būt datējams ar 4.-5. gs. m.ē.). No šī paša laika arī vēl epigrāfs, kas liecina par Teopemptu kā sinagogas vadītāju no Mindosas Karijā, Mazāzijā. Tāpat ir liecības, ka sievietes ir bijušas sinagogas vecajo kolēģijas dalībnieces Krētā, Trāķijā, Maltas salā, Ziemeļāfrikā un Venozā (Itālijā) un apzīmētas arī par "sinagogas mātēm" Romā, Venēcijā.²⁵

Tai pat laikā jūdu rabīnu tekstos atrodami teksti, kas pārstāv citu līniju attieksmē pret sievietēm: "Rabīns Eleazers saka: " Ja kāds vīrs māca savai sievai Toru, tad tas ir tāpat kā viņš mācītu tai izlaidību."²⁶ Tāpat arī Šajā savā ziņā pārsteidzošajā izteikumā sasaistīta mums sākotnēji šķiet nesasaistāmas lietas – Toras studēšana salīdzināta ar seksuālas izlaidības mācīšanu. Šāds salīdzinājums kļūst saprotams, ja saredzam grieķu – romiešu antīkajā pasaulē izplatīto priekšstatu, kas "piestāv" sievietei un kas nē. Vīrieša un sievietes lomas antīkajā pasaulē bija visai skaidri nodalītas. Vīrieša gods bija darboties publiskajā telpā, kamēr sievietes telpa pārsvarā (ar izņēmumiem) bija slēgtā mājas telpa, kas bija saistīts ar uzskatiem par sievietes seksualitāti - viņa un viņas seksualitāte pieder tās vīram. Iznākšana no šīs telpas publiskajā tādēļ tai ir kauns, jo saistījās ar šīs seksualitātes prezentēšanu publiskā telpā. Toras studēšana padarītu sievieti neatkarīgāku, spējīgu uzstāties publiskā telpā un piedalīties sarunās par Toras nozīmi. Tādu brīvību negrib pieļaut šī Mišnas pamācība, jo šī publiskā uzstāšanās būtu saistīta ar izešanu no īpašnieka

²⁴ Torjesen, Karen Jo, Als Frauen noch Priesterinnen waren, 1995, 28-29. Skatīt arī Brooten, Women Leaders, 11,13-14. u.c.

²⁵ Torjesen, Karen Jo, Als Frauen noch Priesterinnen waren, 1995, 29. Kraemer, Ross, Rufina and Her Sisters. Jewish women in the Diaspora. http://www.myjewishlearning.com/history/Ancient_and_Medieval_History/539_BCE-632_CE/The_Diaspora/Women.shtml, skatīts 01.05.2010.

²⁶ Mišna, traktāts Sotah III,4. Citēts pēc Danby, Herbert (transl.), The Mishnah, Oxford, 1980, 296.

teritorijas.²⁷

Interpretācija mūsdienu draudzes praksei

Aplūkojot arī mūsdienu Bībeles komentētājus, jāsecina, ka lielākā daļa noraida šo pantu tiešu attiecināšanu uz mūsdienu draudžu praksi. Tam būtu dažādi ierobežojumi:

- 1) Vispirms šiem pantiem – aizliegumam runāt sievietei draudzē pretī stāt Pāvila rakstītais 11. nodaļā, kur skaidri ir apliecināts, ka sievietes aktīvi ar sludināšanu (pravietošanu) un lūgšanām ir piedalījušās draudzes sapulcēs Pāvila laikā. Tas vien jau ir norādījums šodienas interpretācijai, ka šos pantus nedrīkst interpretēt kā absolūtu aizliegumu.
- 2) Otra lieta saistās ar pantu vēsturisko interpretāciju. Tā ir ļoti svarīga, lai patiešām pēc iespējas tuvāk, mēs spētu nospraust to nozīmes lauku, ko attiecīgie Bībeles panti ietver. Ir svarīgi saredzēt, ka te šis aizliegums neizriet no īpašiem teoloģiskiem apsvērumiem, bet gan ar tā laika sievietes seksualitātes izpratni (izpratni par kaunu un godu), ar vispārpieņemtu kārtību, kurā sieviete tiek uztverta par būtni, kura "jātur aiz atslēgām", lai viņas seksualitāte kaut kādā veidā neparādītos publiskā telpā un nekļūtu par publisku īpašumu. Tādēļ arī šajā laikā ir maz sieviešu, kas nodarbojas ar arodu publiskā sfērā, lai arī helēnisma laikmetā, piemēram, pieaug sieviešu skaits, kas nodarbojās ar rakstniecību. Izņēmums drīzāk ir reliģijas sfēra, kur sievietes, kā mēs redzējam, varēja ieņemt vadošus amatus siagogā, arī romiešu imperatora kultā darbojās sievietes augstās priesteres.²⁸ Šodien Eiropā mēs dzīvojam citā situācijā, lai gan dažkārt tiek diskutēts par atsevišķu profesiju piemērotību sievietei, dzīve bez sievietes dalības publiskajā sfērā nav iedomājama, un, šķiet, pārsvarā mēs taču neuzskatām, ka sievietei būtu par kaunu būt par ārsti vai skolotāju, žurnālisti, politiķi, jo šajos gadījumos viņas balss būtu publiski dzirdama. Diez vai kāds veselīgs 20.gs. cilvēks uzskata, ka sievietes seksualitāte nepieder viņai pašai, bet gan viņas tēvam, vīram. Šodien aizliegums runāt ietu pret to

²⁷ Thjorjesen, Karen Jo, *Als Frauen noch Priesterinnen waren*, 1995, 29.

²⁸ Koester, Helmut, *Introduction to the New Testament*, Vol. 1, New York ;Berlin 1995, 63.

principu, kas ir ietverts aizliegumā pašā – draudzes ētikas atbilstība vispārpieņemtiem sabiedrības principiem. Aizliegums runāt šodien ir nevis iekļaušanās sabiedrības kārtībā, bet tas veido izņēmumu, ja tas tiek īstenots – sieviete, kas citur publiskā telpā vismaz formāli drīkst paust savu viedokli, ienākot baznīcā tiek apklusināta.

- 3) Vēl jāievēro, ka blakus aizliegumam runāt, vieta, kur sieviete mācās ticības atziņas, no draudzes sapulces jeb dievkalpojuma ir pārcelta uz mājām. Mums acu priekšā ir jāiztēlojas, protams, cita veida dievkalpojums, nekā tas ir pārsvarā šodienas baznīcās, kur parasti dominē viens dievkalpojuma vadītājs, un draudzes locekļi – vienalga, vīrieši vai sievietes – nav mudināti jautāt vai diskutēt par dievkalpojuma tēmām dievkalpojuma norises laikā. Te drīzāk mācīšanās ar jautājumiem ir gan vienā, gan otrā gadījumā pārnesta uz privāto sfēru. Tomēr, šķiet, reti kurš uzskatītu šodien, ka, piemēram, Bībeles stundās, vai kādā citā draudzes aktivitātē, kur diskusija ir iespējama, jautājumus uzstādīt drīkstētu tikai dalībnieku vīrišķā daļa, kas būtu tā jādara, ja konsekventi gribētu pildīt tiešā pārnēsumā šos Bībeles pantus.
- 4) Šie panti nedrīkst tikt pielietoti kā pretarguments arī diskusijā par sieviešu ordināciju, jo te vispār nav runa par amatiem draudzē. Jāatceras, ka, piemēram, Korintas draudzē droši vien tāda amata kā mācītājs (vai arī tuvāk tam laikam – bīskaps un diakons) droši vien nemaz nebija. Pāvils uzskaita 1. vēstulē korintiešiem dažādas harizmas (12, 28: "Un dažus Dievs draudzē ir iecēlis, pirmkārt, par apustuļiem, otrkārt, par praviešiem, treškārt, par mācītājiem, tad devis spēkus brīnumus darīt, tad dāvanas dziedināt, sniegt palīdzību, vadīt un runāt dažādās mēlēs.") un viena no tām, kas ir minēta uzskaitījuma sākumā un kuru Pāvils arī tik ļoti izceļ diskusijā 14. nodaļā ir pravietošanas dāvana jeb kalpošana draudzē, un pravieša amatu, kā mēs zinām, sievietes vismaz Korintas draudzē ir ieņēmušas.